

EFFECTEN ZAPAD 2017 OP DE EUROPESE STABILITEIT EN VEILIGHEID BINNEN NATO VERDRAGSGEBIED.

DEEL1

Door Victor A.C. Remouchamps Luitenant-kolonel der artillerie (b.d)

Militair en Politiek analist

September 2017

Inleiding

ZAPAD 2017 is gestart en onmiddellijk schieten in Nederland de experts als paddenstoelen uit de grond en vervuilen het beeld met hun analyses die vrijwel altijd ontaarden in de bekende Koude Oorlog doemscenario's. In de aanloop naar ZAPAD 2017 werd, nét als het geval is geweest bij KAVKAZ 2008, door diezelfde experts weinig informatie verstrekt over de hybride activiteiten die Poetin c.s al jaren uitvoeren om de mentale stabiliteit van politici en doorsnee burgers in de buurlanden te beïnvloeden met het doel die buurlanden weer onder de veiligheidsparaplu van de Russische Federatie te verwelkomen.

Waar zijn de evaluaties gebleven die een helder inzicht hebben gegeven in de effecten voor Oekraïne, de Baltische staten, Belarus? Waar zijn evaluaties gebleven over de verspreiding van het islamitisch-extremistische denken en doen in de Kaukasus en de gewelddadige opmars van Jihadisten uit Centraal Azië? Ontwikkelingen die vooral gestimuleerd worden door terugkerende IS-veteranen uit het Midden Oosten. Ontwikkelingen die het handelen van Poetin ongetwijfeld beïnvloeden, wellicht sturen?

En waar zijn de evaluaties gebleven van de *Spill over two-ways* effectenⁱ van het Russische ingrijpen in het Midden Oosten en hoe moeten Poetins inspanningen in Servië gekwalificeerd worden? Zeker nu het dwaallicht van Brussel heeft uitgesproken dat de deur ook voor Servië en Montenegro wagenwijd openstaat.

Tenslotte, waar zijn de evaluaties van de effecten van ongecontroleerde migrantenstromen vanuit het Midden Oosten naar rijke Europese landen? Mensensmokkelaars blijken nieuwe routes naar het oosten van Europa via de Zwarte Zee en de Russische Federatie geopend te hebben. Vragen die experts zich niet af wat de rol van Moskou daarin is? Zal Moskou niet het voorbeeld van Ankara volgen en groeiende migrantenstromen als pressiemiddel voor het verzachten van Westerse sancties gebruiken? Hebben Ankara en Moskou misschien een overeenkomst gesloten om Europa de duimschroeven aan te draaien?

Het zijn ontwikkelingen die de stabiliteit en homogeniteit van de Europese samenleving hebben beïnvloed, haarscheuren binnen de EU en NAVO hebben veroorzaakt waardoor een meervoudig schisma binnen Europa en het NAVO-verdragsgebiedⁱⁱ aanstaande is, en de Trans-Atlantische verbindingen binnen NAVO in militair en politiek opzicht eveneens zijn beschadigd.

Scenariodenken

Toegegeven, het is niet iedere “expert” gegeven om middels scenario denken de belangrijkste ontwikkelingen op een geharmoniseerdeⁱⁱⁱ en gesynchroniseerde^{iv} wijze in beeld te brengen dan wel op papier te verwoorden en zo een beeld te schetsen van de effecten die ZAPAD 2017 kan hebben op het denken en doen van Moskou.

Toch is het noodzakelijk om vast te stellen waar, wanneer en hoe de Westerse wereld in het algemeen en de EU en NAVO in het bijzonder, op de effecten van ZAPAD 2017 moeten en kunnen reageren. Er bestaat een groot verschil tussen “moeten” en “kunnen”, waarbij het relevant is in hoeverre niet-kinetische en kinetische instrumenten elkaar wel of niet kunnen aanvullen om een inzicht te krijgen wat Europa en de NAVO op militair gebied kunnen doen in de beschikbare tijd.^v

In dit eerste deel zal het effect op de huidige status van de buurlanden worden geschetst en een inzicht gegeven worden in mogelijke *spill over* effecten van Moskou’s rol in het Midden Oosten en Servië. Het tweede deel zal de rol van Moskou en Ankara in het ontstaan en voortbestaan en in eventuele grensoverschrijdende effecten van nieuwe migrantenroutes belicht worden. Er zal ook een inschatting gemaakt worden van de kans dat ook deze migrantenstromen als pressiemiddel gebruikt kunnen worden.

Uitgangspunten

Herstel van historisch onjuist getrokken grenzen, het van de grond trekken van de Sovjet Unie 2.0 en herstel van een overzichtelijke wereld waarin de Russische Federatie één van of de enige supermogendheid is, en de Westerse wereld de tweede viool moet spelen, zijn de belangrijkste politieke doelen die Poetin nastreeft.

Moskou wil een directe confrontatie met (lidstaten van) de NAVO vermijden, omdat het risico groot is dat andere verdragsorganisaties die westers georiënteerd zijn (ASEAN^{vi}), zich voegen bij de NAVO en de kans dan groot is dat warmwaterhavens aan de Zwarte Zee, Noordelijke Arctische Zee en Stille Oceaan worden afgesloten. Dat risico wil Moskou, ondanks de ambivalente steun van Peking en Teheran door de ontwikkelingen in het Midden Oosten en Centraal Azië en het onvoorspelbare gedrag van Noord Korea, niet lopen.

ZAPAD 2017 moet worden beschouwd als een instrument in de hybride gereedschapskist van Poetin, die complementair is aan de reeds daarin aanwezige kinetische en niet-kinetische instrumenten. De grootschalige oefening zal vermoedelijk dienen om de onderkende haarscheuren in Europa en binnen de NAVO te verdiepen en uit te breiden en uiteindelijk verlost te worden van de wurgende sancties.

ZAPAD 2017 die zich grotendeels op het grondgebied van Belarus ontrolt, kan ook dienen om contrakrachten in Belarus definitief de kop in te drukken, een vierdimensionale gevechtskracht op permanente basis dicht tegen de grenzen van de Baltische staten en de meest oostelijke Europese NAVO-lidstaten te ontplooiën en de min of meer geïsoleerde militaire positie van Oost Pruisen op te lossen door de enige landverbinding tussen Polen en Litouwen (*Suwalski Gap*) af te sluiten.

Gelet op planning en verloop van KAVKAZ 2008 en de veronderstelde overeenkomsten met het scenario van ZAPAD 2017, mag een operatie tijdens en/of kort na het einde van ZAPAD 2017 om gebieden te annexeren, zoals in Georgië met Abchazië en Zuid Ossetië het geval is geweest, niet uitgesloten worden.^{vii} Vanuit die invalshoek beschouwd, zal afhankelijk van de

reactie van Europa en de NAVO een gedeelte van de deelnemende Russische eenheden in het oefeningsgebied blijven en zal de graad van gereedheid niet onmiddellijk teruggeschroefd worden.

Gelet op de laatste ontwikkelingen in de Kaukasus, het Midden Oosten en Centraal Azië lijkt Moskou de zaken daar inmiddels onder controle te hebben. Echter, de voortdurende onvoorspelbaarheid van Kadyrov in Tsjetsjenië, het groeiende islamitische extremisme in Dagestan, de groeiende invloed van terugkerende Jihadisten naar Oezbekistan, Tadzjikistan en Afghanistan - die er op gebrand zijn om een Wahhabistisch georiënteerd emiraat te stichten, dat zich uitstrekt van Afghanistan tot aan de Zwarte Zee - kunnen de toestand in die regio's snel doen veranderen en handel en wandel van Moskou in Oost Europa beïnvloeden.

Gelet op de grootschaligheid uitgedrukt in volume van deelnemende troepen, een meerdimensionale karakter, spreiding van operationele speerpunten en in het verlengde te behalen operationele oefeningsdoelen, het grote aantal te oefenen operationele niveaus (van tactisch tot op militair-strategisch niveau) en de vrij gecompliceerde besturing en aansturing in termen van coördinatie, harmonisatie en synchronisatie van operationele speerpunten, zal de oefening vermoedelijk in twee tot drie vignetten verdeeld zijn. De vignetten^{viii} moeten op het militair strategische niveau regelmatig tegen het licht gehouden worden om de zwaktes en sterktes van de uitvoering te kunnen oplijnen. Vermoedelijk zullen per vignet regelmatig oefeningspauzes ingelast worden om de uitvoering te evalueren en in voorkomend geval te herhalen. Dat kost tijd en beïnvloedt de netto oefentijd en dientengevolge het oefenrendement.

Gelet op de hybride inspanningen van de laatste twee jaar, zal de operationele invulling van vier vignetten toegespitst kunnen zijn op:

- Vignet 1: bezetting van de Baltische regio.
- Vignet 2: destabiliseren van Oekraïne door het industriële en agrarische centrum in handen te krijgen resp. te vernietigen en het politieke zenuwcentrum in Kiev uit te schakelen.
- Vignet 3: problematiek van een beschermingsparaplu om het gecombineerde resp. zelfstandige grond- en maritieme optreden de kans te geven het initiatief te grijpen en te behouden, de vrijheid van handelen te waarborgen en de operationele snelheid te handhaven.
- Vignet 3a: Gerelateerd aan en afgeleid van de drie vignetten kan de problematiek van de logistieke ondersteuning in een drie- tot vierdimensionale context onderzocht worden.

Gelet op de eerder opgesomde componenten van grootschaligheid is de oefeningsperiode van twee weken veel te beperkt om de problematiek van alle vier vignetten te beoefenen en de problematiek in kaart te brengen. Daarom zal de daadwerkelijke uitvoering van het scenario van ZAPAD 2017 vermoedelijk beperkt blijven tot de eerste twee vignetten, waarbij delen van de twee andere vignetten daarin geïncorporeerd, als bonuspunten beschouwd moeten worden. De combinatie militaire ambitie versus beschikbare oefentijd draagt het gevaar met zich mee dat het grootste deel van ZAPAD 2017 meer een demonstratief dan een operationeel karakter krijgt.

De buurlanden

In een groot aantal artikelen die gepubliceerd zijn op verschillende websites, worden de ontwikkelingen in de buurlanden vrijwel op de voet gevolgd. Het gaat te ver om al die artikelen de revue te laten passeren. Daarom wordt de huidige status van die buurlanden als vertrekpunt gebruikt om het effect van ZAPAD 2017 op hun stabiliteit te omschrijven.

Vignet 1: De Baltische regio

Afbeelding 1: <https://www.remouchamps.eu/bestanden/plaatjes/dea%20basing%20criteria.jpg>

De Baltische staten nemen aan dat een invasie op hun grond-gebied een tweezijdig meer-dimensionaal karakter zal hebben. Daarbij zal niet alleen sprake zijn van een optreden van een omvangrijke grond-component die vanuit Rusland, Belarus en/of Oost Pruisen kan worden gelanceerd, maar vermoedelijk gepaard zal gaan met een landingoperatie vanuit zee.

In dat geval zal de Baltische vloot – die als oudste onderdeel van de Russische Maritieme component beschouwd wordt – vanuit Baltiesjk, in de enclave Oost Pruisen, en/of vanuit Kronstadt aan de Finse Golf een rol gaan spelen.

Dat een landing vanuit zee vermoedelijk deel uitmaakt van het ZAPAD-scenario wordt door de identificatie van landingsvaartuigen van het type *Ropusha*^{ix} in Königsberg^x/Kaliningrad versterkt. Het blijft echter onduidelijk in welke fase een landingoperatie in het scenario is ingepast en met welke andere operatie of operaties, die geharmoniseerd en gesynchroniseerd zal worden.^{xi} Bij een landingoperatie spelen delen van de Baltische vloot als vuurbasis, communicatiecentrum en lanceerplatformen een belangrijke rol. Het is vanuit militair opzicht interessant of Moskou van plan is om het door de USA ontworpen *Sea basing concept*^{xii} als belangrijkste voorwaarde voor het *Operations from the Sea Power Projection Concept* te beoefenen. Mocht Moskou inderdaad die functie in het oefenscenario hebben opgenomen, dan blijft het de vraag of de Russische krijgsmacht in staat is om de essentiële functies voor de levensvatbaarheid van een *Sea Base* nl. *Full Dimension Protection* en *Cyberspace* defensieve activiteiten adequaat in te vullen. De verschuiving van *Force* naar *Full Dimension Protection*^{xiii} en het integreren van *Cyberspace defensive warfare* vergen niet alleen een technologische, maar ook een mentale omslag. Wanneer het *Sea Base concept* niet wordt beoefend, kan dat een indicatie zijn van de technologische en technische status van de virtuele dimensie en de logistiek. Het optreden van de grond-component zal vanuit de eerder genoemde regio's gelanceerd worden en toegespitst zijn op hoofdsteden, havens en communicatiecentra van de drie Baltische staten. Dit optreden draagt de gebruikelijke kenmerken van het moderne operationele optreden nl. massaal, snel en met overheersende gevechtskracht.

Grond- en maritiem optreden zullen sterk geharmoniseerd en gesynchroniseerd moeten worden om de doeltreffendheid van ontplooid wapensystemen zo groot mogelijk te maken. De in Kaliningrad opgestelde artilleriesystemen S-300,^{xiv} S-400, K-300 Bastion-P I^{xv} en ISKANDER 9K720 dragen samen met luchtplatformen, zorg voor een adequate beschermingsparaplu om de vrijheid van handelen voor de maritieme - en grondcomponent in de Baltische regio te waarborgen. Het is voornamelijk onduidelijk op welke wijze de blokkade van de doorgangen naar de Oostzee in het scenario is opgenomen om snelle

aanvoer van NAVO-versterkingen door de lucht en over zee te voorkomen. Onderzeeboten zijn uiteraard een optie.

Afbeelding 2 (Gotland)

<https://www.remouchamps.eu/bestanden/plaatjes/Gotland.jpg>;

Het Westen heeft, weliswaar wat laat, de ontwikkelingen binnen en om de Baltische regio eindelijk op de juiste waarde geschat. Primair door een aantal kernbrigades met roterende sub-eenheden in Litouwen en Polen te stationeren. Secundair door een grootschalige oefening in de Baltische regio te gaan houden. Zweden dat de militaire dreiging door de scenario's van Russische oefeningen in de Oostzee, heel serieus acht, is de spil in de planning en voorbereiding.

Volgens het Zweedse ministerie kan de doelstelling van de oefening *Aurora 17* als volgt onder woorden worden gebracht “*....to deter potential attackers, and force them to carefully consider the risks of attacking our country,....it's about handling the realities of the security situation in our part of Europe. It's an important signal to the Swedish population and also to other countries and partners that we take this security situation seriously,....*” Aan de oefening participeren ruim 20.000 militairen uit Zweden en andere landen; onder de buitenlandse eenheden zitten US, Franse, Noorse, Deense, Estse, Litouwse en zelfs Finse militairen.^{xvi} Volgens het dagblad *Sydöstran* doen Amerikaanse eenheden mee onder het motto van een “*statement of intent*” om te tonen dat er “*a need is for US presence in this region.*”

De Zweedse oefening concentreert zich op en rond het eiland Gotland, omdat de RF m.b.v. de bovengenoemde artilleriesystemen vanuit Gotland de zeedoorgangen kan beheersen. Ten tijde van de Koude Oorlog was op Gotland een Zweedse gemechaniseerde eenheid met een personeelsvolume van 5000 man gestationeerd. Die gevechtskracht is na het vallen van de Berlijnse Muur en fragmentatie van de Sovjet Unie, door Zweden teruggehaald. De huidige bezetting telt niet meer dan 300 vrijwilligers.^{xvii} De Oostzee bezit naast Gotland nog meer geostrategische verrassingen zoals het eiland Bornholm^{xviii} voor de Deense kust en de Zweedse eilandengroep Åland tussen Zweden en Finland. Mocht Moskou er in slagen om een of meerdere eilanden in handen te krijgen, dan beheersen ze de belangrijkste toegangen naar de Oostzee. In dat geval is de NAVO maritieme en vermoedelijk ook een deel van de luchtcomponent vleugellam en wordt een snelle gegarandeerde ondersteuning/versterking van op de Oostzee dobberende NAVO-schepen doorkruist. In dit scenario kan een Russische inval vanuit zee in een van de Baltische staten niet voorkomen worden.

Vignet 2: Oekraïne

Het lijkt er op dat Poetin op zoek is naar een vreedzame oplossing voor de Donbas. Zijn voorstel om een VN vredesmacht daar te stationeren, heeft bij een aantal Westerse politici de handen op elkaar gebracht. Niettemin is een duidelijk waarschuwing op zijn plaats. Poetin wringt zich als een politiek slangenmens in bochten om het blok aan zijn been met de naam Donbas, in financieel opzicht wel en in militair opzicht niet op het Westen af te wentelen. De vraag is welke invulling Moskou van die Vredesmacht voor ogen heeft.

De Force Commander en de operationele kern met een Russische kleur? In dat geval is het zinvol om voor ogen te houden dat Russische *Peace Keeping* op een andere leest geschoeid is dan de VN versie. Voor Moskou betekent het niets anders dan op een door de internationale gemeenschap geaccordeerde wijze bezetten van territorium met vooral Russische troepen. Hopelijk kan en wil de internationale gemeenschap daar doorheen kijken en moet zo'n kleuring van de vredesmacht verre van zich houden. Bovendien betekent het ingaan op dit voorstel, dat de grens tussen Oekraïne en Rusland dichterbij de Dnjepr verschoven wordt.

Het scenario kan voor dit vignet twee kanten op. Enerzijds een voortzetting van het operationele optreden tot nu toe, waarbij de creatie van *Novorossiya* door de verbinding van de Donbas met de Krim het doel is, dan wel het optreden van een door de Russen gevulde en aangestuurde VN Vredesmacht die de zaken op basis van de Russische invulling regelt en oplost of toch het Vredesmacht-spel speelt volgens VN regels. De manier waarop het takenpakket/mandaat is verwoord in de relevante UNSCR's en de vertaling daarvan in de *Rules of Engagement*, zijn een duidelijke indicatie hoe de Vredesmacht zijn takenpakket moet uitvoeren. Het antwoord kan worden gevonden in de manier waarop dit vignet is ingevuld.

Afbeelding 3
(Easter Ukraine)

https://www.remouchamps.eu/bestanden/plaatjes/militair_scenario_%20voor_oost_%20oekraïne.jpg;

Wanneer de ontwikkelingen in de afgelopen maanden richtinggevend zijn voor de invulling van dit vignet, dan lijkt het optreden van een Russische interventiemacht vanuit de Donbas en de Krim, waarschijnlijker dan het onlangs door Poetin gelanceerde VN Vredesmacht-alternatief. Mede gezien de voorbereidingen die in woord, beeld en in het veld getroffen moeten worden. Een indicatie zijn de eenheden die in de afgelopen weken uit andere delen van de Russische Federatie naar het grensgebied met Oekraïne zijn gedirigeerd. De bewegingen van de strijdkrachten van de proxy republiekjes kunnen een andere indicatie zijn, omdat experts veronderstellen dat de gevechtskrachtverhoudingen in de Donbas - zonder ondersteuning door Russische eenheden - sterk in het nadeel van het daar gestationeerde geboefte zal zijn en zij niet in staat zullen blijken om een doorbraak door het sterk verbeterde Oekraïense loopgravenstelsels te forceren. Het optreden van die strijdkrachten zal vermoedelijk beperkt blijven tot het steunen van voorwaarts doorschrijdende *Spetsnaz*- en verkenningseenheden resp. omtrekkende Russische eenheden, of het uitvoeren van misleiding acties en schijnaanvallen. Verondersteld wordt dat twee volledig uitgeruste legerkorpsen, ondersteund door een Russisch legerkorps vanuit de Krim en een schijnaanval of misleidingactie vanuit Transnistrië naar Odessa, de realisatie van *Novorossiya* mogelijk zal maken om vervolgens de confrontatielijn naar het noorden te verschuiven met het doel Oekraïne in verschillende delen op te splitsen. Omdat de aandacht op de ontwikkelingen in het gebied ten zuiden en oosten van Kiev geconcentreerd zal zijn, kan Moskou middels een "houdt rekening opdracht" één of meerdere legerkorpsen beschikbaar hebben voor een opmars naar Kiev, zoals tijdens KAVKAZ 2008 Russische troepen optrokken naar Tbilisi en die opmars ten noorden van de bebouwde kom stopte.

De vraag is of de uitvoering van dit vignet in het grensgebied met Oekraïne zal plaatsvinden, waarbij het optreden niet verder gaat dan de huidige demarcatielijn, of dat gekozen wordt voor een andere regio met gelijksoortige geografische kenmerken, weersomstandigheden, lichtgegevens en tijd-ruimtefactoren.

In dat alternatieve oefeningsgebied kan de complete invasie-operatie van begin tot het einde beoefend worden inbegrepen een meervoudige rivierovergang over de gehele breedte van het front. Dat is na het “Vredesmacht-voorstel” niet meer aan de orde in de Donbas zelf. Gelet op de complexiteit van een eventuele operationeel optreden richting de Dnjepr en de Krim - en vooral de complexiteit van een meerdimensionaal optreden - zal m.i. gekozen worden voor een oefeningsgebied met gelijksoortige kenmerken dieper in het territorium van de Russische Federatie. Het ligt namelijk niet voor de hand dat Poetin onder de huidige omstandigheden toch kiest voor een optreden in de Donbas met de bedoeling om door te stoten naar de Dnjepr en Zwarte Zee.

Uitvals- en lanceerbases: Belarus en Oost Pruisen

Belarus en Oost Pruisen/Kaliningrad spelen bij de uitvoering van het operationele scenario van alle vier de vignetten een sleutelrol. In tegenstelling tot Oost Pruisen zal de rol van Belarus beperkt blijven tot het optreden van grond- en luchtcomponenten en maatregelen die in de virtuele dimensie genomen moeten worden om ongestoord grond-lucht, lucht-lucht en grond-grond verbindingsverkeer en radargebruik mogelijk te maken.

De rol van Oost Pruisen zal zich ook uitstrekken over het maritieme functiegebied. Behalve het luchtoptreden, moet ook het maritieme optreden inbegrepen een landingsoperatie wel of niet geharmoniseerd en/of gesynchroniseerd worden met het optreden van de grondcomponent, luchtverdedigingsmiddelen en wel of niet bewapende verkenningsplatformen.

Afbeelding 4 (Russian Air Defence)

<https://www.remouchamps.eu/bestanden/plaatjes/Zapad%20Lua.jpg>;

Binnen Belarus zijn in het kader van de oefening ZAPAD 2017 13.000 Russische manschappen en 680 militaire eenheden^{xix} ontplooid.^{xx} Ruim voldoende om, in voorkomend geval met en zonder aanleiding de regering Lukashenko en de Belarussische krijgsmacht te neutraliseren. De rol van Belarus als oefeningsgebied strekt zich uit van een offensief optreden in groot verband en het operationaliseren van het garnizoen bij Ostrovets in de omgeving van een nieuwe kerncentrale in aanbouw, ruim 40 kilometer oost van Vilnius.^{xxi} Ostrovets kan worden benut als breekijzer om de Russische invloed in Belarus te versterken en de regering Lukashenko zodanig onder druk te zetten, dat die niets anders resteert dan het hoofd te buigen en de verzoeken van Moskou klakkeloos uit te voeren. Bovendien circuleert al langer het gerucht dat Moskou in de omgeving van Ostrovets luchtverdedigingsmiddelen van het type S300 voor de middelbare hoogte en de inmiddels beruchte BUK zal ontplooiën om het luchtverkeer van en naar Vilnius regelmatig te frustreren teneinde politieke doelen te bereiken. Een volgende stap die binnen het kader van ZAPAD 2017 genomen kan worden, is het binnenkruisen van geavanceerde luchtverdedigingssystemen in het grensgebied van Rusland met Litouwen en Letland met het argument dat een waterdichte beschermingsparaplu boven Belarus grondgebied

wenselijk is om de soevereiniteit van Belarus te kunnen waarborgen. In het verlengde daarvan moeten die luchtverdedigingssystemen zwaar beveiligd worden, waardoor de Russische gevechtskracht op Belarus gebied opnieuw groeit.

De boven beschreven stappen zijn absoluut niet een vorm van doemdenken, maar zijn gebaseerd op de ontwikkelingen en gebeurtenissen in de achterliggende maanden. De op deze manier aanzienlijke gevechtskracht op Belarus grondgebied dient dus twee doelen: Onder druk zetten van Lukashenko en het beheersen van aan- en afvoerroutes naar Vilnius op dezelfde manier kunnen gebruiken als het dichtdraaien van de gaskraan, indien iets Poetin niet zint.

Factoren van invloed op het verloop van ZAPAD 2017

Kaukasus

In de uitgangspunten is benadrukt dat Poetin de zaken in de Kaukasus in de hand heeft. Georgië, waar hij twee provincies feitelijk heeft geannexeerd en zijn troepen op twee uur rijden van de hoofdstad Tbilisi gestationeerd zijn, is nauwelijks de moeite waard om zenuwachtig van te worden. Binnen Armenië rommelt het weliswaar, maar ook hier loopt de situatie voor hem nog niet uit de hand. Azerbeidzjan is feitelijk door een grote gestationeerde Russische troepenmacht in Armenië, net als het “gastland” gegijzeld, heeft een verwaarloosbaar militair apparaat en ook daar hoeft Poetin zich dus geen zorgen te maken. Eventuele onrust in het land kan indien noodzakelijk door een kleinschalige militaire oplossing worden neergeslagen. Kortom, vanuit het zuiden komt geen enkele bedreiging die zijn plannen in Oost Europa kan doorkruisen.

Het Midden Oosten

Ook hier zijn voldoende mogelijkheden om de handen van het Westen en met name de NAVO te binden. Eventuele uitbreiding van de vijandelijkheden onder het mom van terrorismebestrijding, blijft een optie. De enige smet is de afkalvende steun van de doorsnee Rus en Russin. Een onderzoek van het Levada-centrum^{xxii} (een onafhankelijke niet-gouvernementele onderzoeksorganisatie) stelde vast dat 49 % van de ondervraagde Russen een uitbreiding van militaire activiteiten in het Midden Oosten af zou wijzen. De kans dat Poetin zijn militaire inspanningen in het Midden Oosten zal gaan uitbreiden is gering. Daardoor worden de marges voor Iran verruimd om haar invloed in het westelijke deel van het Midden Oosten uit te breiden en een wig te drijven tussen Soennieten en Wahabieten.

De Balkan

Op de Balkan liggen mede door de ondoordachte kretologie van Juncker, meer mogelijkheden om het Westen een rad voor de ogen te draaien en de aandacht van de ontwikkelingen in Belarus af te leiden. Kosovo, Montenegro en Servië bieden hem opties genoeg. In januari van dit jaar leidde de plotselinge agressie van Servië ten opzichte van zijn voormalige provincie Kosovo, bijna tot een treffen tussen in Kosovo gestationeerde NAVO eenheden en Russische proxy's. Diplomatiek ingrijpen kon de situatie nog nét stabiliseren,

maar het is duidelijk dat Servische ambities om Kosovo weer onder haar vleugels te krijgen, niet verdwenen zijn en daarom voor de bekende Balkan-hoofdpijn blijven zorgen.

In Transnistrië heeft Moskou zijn troepen uitgebreid en die op het niveau van een snel inzetbare brigade gebracht. Die eenheid kan in voorkomend geval gebruikt worden om Kiev vanuit het westen naar Odessa in de problemen te brengen. Ook in dit deel van de Balkan heeft Poetin voldoende munitie achter de hand om een eventueel avontuur in het westen van het land te beginnen.

ZAPAD 2017 Effect.

Voordat een uitleg kan worden gegeven van de politieke en operationele waarde van nieuwe migrantenstromen, is een korte herhaling van de ZAPAD 2017 effecten op het wel en wee van de buurlanden van de RF op zijn plaats. Vervolgens kan na een evaluatie van oude en nieuwe migrantenstromen vastgesteld worden of en in hoeverre migrantenstromen kunnen bijdragen aan het destabiliseren van de Oost Europese lidstaten.

Wanneer het scenario van ZAPAD 2017 inderdaad het geschetste operationele optreden in vignetten reflecteert, zal gezien het belang van Belarus als stationeringsgebied van troepen en keuze van gebieden om het geschetste oefeningsverloop in de vignetten uit te voeren, door een sluipende groei van Russische vierdimensionale gevechtskracht op zijn grondgebied geconfronteerd kunnen worden met een troebel toekomstperspectief. De kans dat Poetin zijn greep op Belarus wil versterken om Lukashenko en Belarus weer in het gareel te dwingen, is zeker niet denkbeeldig. De voorbereidingen daartoe hebben deel uitgemaakt van de troepenopbouw voor de oefening ZAPAD 2017. Mocht die vaststelling inderdaad realiteit worden dan heeft Poetin naast de regulatie van de gastoevoer met de op Belarus gestationeerde luchtverdedigingssystemen de mogelijkheid om middels het frustreren en reguleren van het luchtverkeer van en naar Vilnius een nieuw pressiemiddel.

De kans dat het in de Baltische regio daadwerkelijk tot een directe gewapende confrontatie zal komen tussen militairen van de RF en NATO of een crisissituatie zal ontstaan, lijkt verwaarloosbaar gelet op de grootschalige oefening *Aurora 17* in de Oostzee regio en de aanwezigheid van 4000 NATO^{xxiii} militairen op het grondgebied van de Baltische staten en Polen,

Gezien de ontwikkelingen in het verleden en heden en vermoedelijk na het einde van ZAPAD 2017, lijkt het zwaartepunt van *landje veroveren* bij de combinatie Donbas-Krim te liggen. Ondanks het vredesvoorstel van Poetin, bieden Donbas en Krim betere condities en vermoedelijk meer succes voor een meerdimensionaal optreden van een grond en lucht component dan de Baltische regio. Troepen verplaatsingen, soort eenheden en locatie van de opbouw van gevechtskracht kan een indicatie daarvan geven.

Het verloop volgens het oefeningsscenario, de vervolgoopbouw van RF gevechtskracht op Belarus territorium, verdere ontwikkelingen op de Balkan en vooral in de verhouding met Servië en Kosovo, kunnen voor Mons en Brussel argumenten zijn om de status van NATO eenheden in de Baltische regio en Polen te wijzigen en op te schroeven naar *permanent*. Afhankelijk van het scenario en doelstellingen van ZAPAD 2017 kan het wenselijk zijn om de

buffer gevechtskracht in de Baltische regio en in het Pools-Slowaaks grensgebied door het versmallen van de buffer tussen NATO en RF zelfs te versterken.

-
- ⁱ De toestand in het Midden Oosten zoals terugkerende Jihadisten, economische gevolgen in termen van gas- en oliewinning, pijplijnen, afvoer- en doorvoerhavens, machtsverhoudingen Iran-Syrië-Rusland, rol van Hezbollah en Libanon, Israël, invloed Westen o.m. richting Moskou en de handel en wandel van Poetin door binnenlandse spanningen, sancties door het Westen, relatie en ontwikkelingen met en in buurlanden, opmars Jihadisten/IS-veteranen, is van invloed op zijn inspanningen naar het buitenland
- ⁱⁱ Op economisch gebied een schisma tussen noord en zuid Europa; op migrantengebied een schisma tussen west en oost Europa. Op migrantengebied eveneens tussen noord en west Europa, resp. oost Europa. Op militair en politieke gebied een schisma tussen de USA en de Europese lidstaten en in het Europese deel van het verdragsgebied tussen west en oost Europa.
- ⁱⁱⁱ Het afstemmen van ontwikkelingen en effecten van extern gerichte hybride inspanningen van Moskou gericht tegen de buurlanden die geen deel uitmaken van de Russische Federatie en de naar binnen gerichte destabiliserende effecten van extremistische bewegingen en Russische politieke entiteiten.
- ^{iv} Het vaststellen van de effecten van in de tijd samenvallen van gelijksoortige ontwikkelingen en gebeurtenissen, die elkaar kunnen versterken resp. verzwakken.
- ^v Voor de ontplooiing van militair vermogen is het relevant om vast te stellen of de *closure rate* (tijd tussen de opdracht en het effectief ingrijpen in het missiegebied) binnen de beschikbare tijd valt en indien dit niet het geval is, om vast te stellen wat de gevolgen voor de Europese en NAVO stabiliteit zijn.
- ^{vi} ASEAN: *Association of South East Asian Nations*. Een regionale intergouvernementele organisatie van tien bij deze organisatie aangesloten landen: Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Singapore, Thailand, Brunei, Cambodja, Laos, Myanmar en Vietnam.
- ^{vii} Optisch gezien komt de Donbas primair daarvoor in aanmerking, niet uitgesloten mag worden dat ook een gooi wordt gedaan naar de creatie van *Novorossiya* of er wellicht een landcorridor tussen Belarus en Kaliningrad in de planning is opgenomen om de enige landverbinding tussen de NAVO lidstaten Polen en Litouwen af te sluiten.
- ^{viii} Een vignet is een begrensde gebied met gelijksoortige geografische en klimatologische omstandigheden als het gebied waar de echte opdracht moet worden uitgevoerd, en waarin oefeningsdoelen onder gelijksoortige tijd-ruimtefactoren gerealiseerd kunnen worden. Binnen het vignet kan de oefening in diverse kleinschalige oefeningen gesplitst worden om het gewenste rendement voor de te oefenen operationele niveaus te bereiken.
- ^{ix} Landingsschepen die een gevechtskracht van twee eskadrons - (onder meer) 10 *Main Battle tanks*, 340 man personeel, of 12 x BTR, 300 man en 500 ton vracht – kunnen transporteren en aan land zetten.
- ^x Schrijver gebruikt de oorspronkelijke naam; Oost Pruisen, voor het door de USSR in 1945 illegaal geannexeerde deel van het land Oost Pruisen.
- ^{xi} Normaliter wordt een oefening (week) gestart dan wel beëindigd met een dergelijke operatie die dan meer weg heeft van een demonstratie van kracht en kunde dan van een onder druk uitgevoerde actie.
- ^{xii} *Integration of warfighting functions at sea, projecting multi-dimensional power ashore, and sustaining enhanced capabilities both at the sea base itself and among those forces conducting military operations ashore. The enhanced networked sea base will integrate disparate assets into one coherent force, enabled by FORCE net,^{xiii} while significantly increasing the ability to project, support and sustain forces throughout the battle space”.*

-
- ^{xiii} Tegen o.m. laag-invliegende of *sea-skimming* raketten; bescherming van grondtroepen tegen raketaanvallen en de noodzakelijke integratie van maritieme - en grondsensoren resp. vuursteunmiddelen, en in het verlengde daarvan de vaststelling welke componenten krijgsmachtdelen moeten en kunnen toeleveren.
- ^{xiv} S-300 en S-400: mobiele lange afstand luchtverdedigingsraketten (bereik tot 400 km).
- ^{xv} Russische mobiel anti-schip kustverdedigingssysteem. Afstandsbereik tot 300 km.
- ^{xvi} De deelname van niet tot de NAVO behorende Zweedse en Finse militairen is een doorn in het oog van Poetin. In een persbericht verklaarde hij onlangs dat "*Moscow would be forced to take additional security measures*", wat dit dan ook moge betekenen.
- ^{xvii} Het "32ste Gotland Bataljon".
- ^{xviii} Al In 2014 verscheen een *assessment* van het Deense "*Defence Intelligence Service*"/DDIS, waarin werd aangetoond dat de Russen voor een tweede maal een gesimuleerde aanval hadden voorbereid op dit eiland.
- ^{xix} 370 gepantserde voertuigen,(inclusief 200 MBT's, 250 Artillerie-eenheden en meer dan 70 vliegtuigen.
- ^{xx} Artikel ZAPAD 2017 van 17 augustus 2017.
- ^{xxi} Artikel "Buigen of Barsten" van 15 augustus 2017.
- ^{xxii} Het Levada-centrum is vernoemd naar de stichter, de Russische professor in de sociologie: Yuri Levada (1930-2006).
- ^{xxiii} De 4000 man zijn verdeeld over de drie Baltische landen en Polen. Maar er is geen sprake van een succesvol operationeel optreden van deze eenheden. De voorbereidingstijd om te komen tot een werkelijke militaire integratie is uiteraard veel te kort (vier maanden).